

“Seda koolimaja on peetud tollase Eesti kauneimaks ja moodsaimaks gümnaasiumihooneks, see oli ainus, kus olid eraldi aula ja võimla.”



Vabadusplatsi kaitseks

Igal linnal on oma ajalugu ja omad traditsioonid. Nii ka Rakverel. Meie linnal polnud aastasadu oma keskväljakut, nii nagu see oli teistes linnades kiriku juures. Seda ei võimaldanud sinne pinnamood. Kolmainu kiriku kõrval oli vaid väike turuplats. Kui 1906. aastal avati turg uues kohas, avaral lagedal, sai sellest kümnekonnaks aastaks linna keskväljak, kus peeti rahva koosolekuid, sõjaväeparaade, pidustusi. Tegemist oli aga ikka peamiselt vaid linna ärikeskusega: platsi ääristasid kaubamajad, poed, kõrtsid, sepikoda. Tegutses turg, peeti laata.

Kui Eesti sai vabaks, hakkas rahvas igatsema kaunima ja pidulikuma väljaku rajamist. Selleks andis võimaluse linna keskel paiknevate kirikumaaade riigistamine ja liitmine linnaga. Ja nii otsustatigi luua täiesti uus linnasüda. Alustati vabadussõja mälestusmärgi püstitamisega. Künkal seisnud vana kirikumõisa kiviküün lammutati ning

30. augustil 1925 avati seal Amandus Adamsoni loodud monument.

Sellest ajast peale on Rakveres Ausambamägi. Linnavolikogu otsusega 22. septembrist 1927 anti Ausambamäe kõrval asuvale lagedale alale Vabaduse platsi nimi. Hiljem on rahvas seda kutsunud Vabadusplatsiks ja ka Vabaduse väljakuks. Samal ajal sai Suure-Põllu tänavast Vabaduse tänav. Nii nagu valiti ausamba autoriks kuulus skulptor, anti edaspidi luba Vabaduse platsi äärde hoonete projekteerimiseks vaid tuntud arhitektidele.

Esimesena kerkis väljaku lõunaserva Tallinna arhitekti August Tauki projekteeritud lasteaiahoone, praegune Kauri koolimaja. See oli Rakvere esimene lasteaed. Kahtlemata on tegemist meie linna ühe kõige kaunima puumajaga. 1931. aastal sai valmis saksa kooli maja, nüüdne tervisekeskus. Selle projekteeris tuntud saksa soost arhitekt Ernst Kühnert, tuues meie linna arhitektuuri-

pilti juba uusi, funktsionalistlike motive. Aastail 1935–1938 käisid väljaku idaservas eesti gümnaasiumi hoone ehitustööd. Projekti autoriks sama kooli vilistlane, nimekas arhitekt Alar Kotli. Pidulik avamine toimus 27. novembril 1938.

Seda koolimaja on peetud tollase Eesti kauneimaks ja moodsaimaks gümnaasiumihooneks, see oli ainus, kus olid eraldi aula ja võimla. Alar Kotli tegi projekti ka Rakvere Pauluse Vabaduskirikule, mille õnnistamine sai teoks 16. juunil 1940, päev enne Nõukogude vägede sissemarssi. Hoone ehitamine jäi olude sunnil lõpetamata. Täni puuduvad tornikiivrid.

1930. aastate lõpul kujundati väljaku lääneossa nägus iluplats. Juba 1940. aastal sai sellest aga nõukogude võimu pooldajate ja sõjaväelaste matusepaik, mida hakati hiljem kutsuma vennaskalmistuks. Ka see on, kahjuks, meie ajalugu. Tänapäeval on meile aga kindlasti kasulik mitte ajaloost

tükke välja lõigata, vaid sellest õppida.

Rakvere Vabaduse plats oli 1927. aastast peale küll olemas, ent päris valmis see ei saanud, ei platsi heakord ega hoonestus selle ümber. Ometi andis see avar lage ala juba 1920. aastate teisel poolel ja 1930. aastail võimaluse korraldada suuri rahvakogunemisi. Siin toimusid sõjaväe- ja Kaitseliidu paraadid, mida võtsid vastu Eesti vabariigi kõrgemad armee- ja riigijuhid Johan Laidoner, Konstantin Päts ja teised, niisamuti Kaitseliidu ülem Johannes Orasmaa (Roska). Alati oli paraade jälgimas tohtu rahvahulk. Kevadi-



Tänapäeval on meile aga kindlasti kasulik mitte ajaloost tükke välja lõigata, vaid sellest õppida.

ti korraldati Vabaduse platsil invaliidide päeva paraade. Alati olid siis peale sõjaväelaste ja kaitseliitlaste kohal ka noorkotkad, kodutütred, skaudid ja gaidid. Ja rohkesti linnarahvast.

Vabaduse platsile kogunesid kohalike ja Virumaa laulu-päevade tegelased, et siit üheskoos Rahvaaeda suunduda. Igal võidupühal, 23. juunil, algas siit sõjaväelaste, Kaitseliidu, naiskodukaitse, tuletõrje ja noorteorganisatsioonide ühine rongkäik vallimäele, kus süüdati võidutuli.

Enne teeasumist aetas linnapea koos organisatsioonide esindajatega pärja vabadussõja ausambale. Ja nii edasi ja nii edasi. Nii kujunes Vabaduse plats Rakverele ja ta rahvale vajalikuks ning südamelähedaseks, kutsudes inimesi kokku ja neid liites, pannes uhkust tundma oma maa ja vabaduse üle. Samasugust ühtekuuluvustunnet ja rõõmu saime siin kõik tunda ka eelmise aasta võidupühal. Mis saab edasi? Kuhu kogunevad rakverlased?